

Régészeti feltárások Budapest területén 2010-ben

Archaeological excavations in the territory of Budapest in 2010

A Budapesti Történeti Múzeum régészeti munkáját a 2010. évben elsősorban a már megkezdett nagyobb munkák befejezése, néhány kisebb, új feltárás és számos, elsősorban közműépítéssel kapcsolatos régészeti megfigyelés jellemezte. Az év folyamán végbement jogszabályi változások eredményeképpen az intézményben folyó munka biztosabb jogi alapokra került. Az augusztus elsejével életbe lépett 2010. évi LXIX. törvény, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosítása, amely egyértelművé tette a régészeti feltáráshoz jogosult intézmények körét. Ennek alapján a Budapesti Történeti Múzeum visszakapta korábbi, 2007 előtti feltárási jogosultságát a főváros területén. Ezzel ismét helyreállt a városi régészet és a várostörténeti kutatások alapját jelentő kutatási, dokumentációs és gyűjteményi egység. A törvényalkotást követően az 5/2010. évi NEFMI rendelet nyomán átalakult a nagyberuházás fogalma, s a régészeti örökség feltárása már nem a beruházás becsült értéke, hanem annak szakmai kritériumai szerint történik. Ez utóbbi rendelet számos ponton szabályozta a régészeti feltárások engedélyezését és lefolytatását.

A 2010. évben radikálisan csökkent a régészeti feltárások száma, minden korábbinál kevesebb beruházáshoz kap-

The finalization of on-going large scale projects, a few small excavations and numerous archaeological observations especially connected with the construction of public utilities characterized the archaeological work of the Budapest History Museum in 2010. As the result of changes in legislation during the course of the year, work in our institution continued on a more secure legal footing. Act LXIX, enacted in 2010, took effect on August 1. It represents a modification of act LXIV from 2001 concerning protection of the cultural heritage, which clearly stated which institutions have the right to conduct archaeological excavations. Accordingly, the right to direct excavations within the territory of the capital was given back to the Budapest History Museum, returning us to what the situation had been until 2007. Thus, the unity of investigation, documentation and collection, the basis of urban archaeology and historical town studies, was restored. After the act took effect, the concept of large investment also changed based on statute NEFMI of 5/2010. Archaeological heritage will now be brought to light based on archaeological criteria instead of the assessed value of the investment. This statute regulates the licensing and conducting of archaeological excavations in many respects.

csolódó régészeti beavatkozás volt a fővárosban. Régészeink 17 megelőző és 6 próbafeltáráson vettek részt. A feltárások csökkenésével szemben emelkedett a régészeti megfigyelések száma, 101 helyszínen adtunk szakfelügyeletet kivitelezési munkákhoz. A régészeti feltárások során az intézmény 19 régésze 1238 napot töltött terepen, ezen idő alatt 535 446 m² felületet kutatott át. A csökkenő feladatokkal arányosan a múzeum régészeti gyűjteményeinek gyarapodási üteme is némileg lelassult. A korábbi éveknél jóval kevesebb, 267 ládányi leletanyag került az intézmény átmeneti raktáiba.

Ezek ellenére a feltárások nyomán számos új ismerettel gazdagodtunk a főváros történetére vonatkozóan. Ebben az évben is kiemelkedő jelentőségűek voltak az M0 déli szakaszán folytatott feltárások, amelyek a főváros és környékének őskori és középkori településtörténetéhez járultak információkkal (Növény utca, Szigetszentmiklós). A Világörökségi címre pályázó római *limes* vonal topográfiaját a 2010. évi kutatások két jelentős helyszínnel gazdagították a főváros térségében. Az M0-ás körgyűrű vonalán, a Nagytétényi úttal párhuzamosan előkerült a *limes*út egy hosszabb szakasza. A Római parton épülő magánház alapozása pedig egy újabb késő római kori őrtornyot hozott felszínre. Ugyancsak a késő római időszakról való ismereteinket bővítették a volt Óbudai Gázgyár területén folyt ez évi kutatások is. Az aquincumi polgárváros területén EU támogatással megvalósítandó „Pannonia Provincia Program”-hoz kapcsolódó régészeti feltárások nagyobb felületen hozták felszínre a város korábban ismeretlen épületrészeit, útszakaszokat, sőt a déli városfal egy kidőlt szakaszát *in situ* dokumentálhattuk. Intézményünk

The number of archaeological excavations radically decreased in 2010. Fewer excavations were conducted in the capital in connection with investments than ever before. The archaeologists took part in 17 investment-led and 6 test excavations. In parallel with the decrease in excavations, the number of archaeological observations increased: archaeological inspection was carried out at 101 sites. The archaeological excavations conducted by the museum in the last year involved 19 archaeologists from the institution. They spent altogether 1238 days in the field and investigated a total surface of 535,446 m². Growth in the archaeological collections of the museum also slowed down in response to the reduced number of tasks. The 267 boxes of finds that were deposited in the transitional depository of the institution did not reach the numbers of the previous years.

Nevertheless, the excavations yielded numerous new pieces of information on the history of the capital. The excavations conducted in the southern section of M0 were of preeminent importance this year as well. They contributed new pieces of information concerning the prehistoric and medieval settlement history of the capital and its surrounding region (Növény street, Szigetszentmiklós). These last year's investigations enriched the topography of the *limes* frontier which is nominated for World Heritage status, with two significant sites in the region of the capital. A relatively long stretch of the *limes* road was found in parallel to Nagytétényi Road in the path of the M0 motorway. Excavations in the foundation of a private house by Római Part (strand) unearthed a late Roman period watchtower. The investigations conducted this year on the territory of the former Óbuda Gas Factory also contribut-

középkoros régészei folyamatosan jelen voltak és segítették a Budai Várban zajló, sokszor kármentő munkákat. Így jelen voltunk a keleti várfal omlásveszélyének elhárításánál, vagy a Szentháromság téri barlang beszakadását követő helyreállítási munkánál. A BTM legfontosabb ásatásairól és a legjelentősebb leletekről a múzeum régészeti honlapján naprakész információkat és híreket találhat az érdeklődő.

A csökkenő terepi munka azonban nem jelenti azt, hogy régészeink munka nélkül maradtak. A feltárások csökkenő tendenciája következtében a régészeti munka terepi részéről a hangsúly a dokumentáció készítésére és a muzeológiai, tudományos munkára tolódott. Tovább növekedett a leadott ásatási dokumentációk száma, s elmondhatjuk, hogy intézményünk szintje naprakész e téren. A restaurált leletanyag mennyisége – elsősorban az M0-ás feltárások forráshiány miatt elmaradt közbeszerzése következtében – nem növekedett, azonban megfigyelhető, hogy a saját műhely munkavégzése hatékonyabb lett, különös tekintettel a fémtárgyak állagmegóvására alkalmazott új technológiának köszönhetően. A nyilvántartás területén az elmúlt év szintjét tartani tudtuk. A hagyományos nyilvántartással leltározott dokumentumok, tárgyak száma több mint 4000 volt ebben az évben, a digitális adathordozón nyilvántartásba vett dokumentumok, tárgyak száma ez évben több mint 120 000 volt. Az elmúlt két év nyilvántartási munkái azt mutatják, hogy a leltározás visszavonhatatlanul átbillent a számítógépes technika alkalmazásának irányába.

A BTM régészeti osztályainak publikációs tevékenysége a korábbi években megszokott keretek között mozog. A régészeti

ed to our knowledge of the late Roman period here in Budapest. The archaeological excavations connected with the “Pannonia Province Project” to be realized by EU support within the Aquincum Civil Town brought to light new building remains and stretches of the road system within the antique town. A collapsed section of the southern town wall could even be documented *in situ*. Archaeologists specializing in the Middle Ages were continuously present during work carried in the Buda Castle and they often helped to rescue as much as possible. We were there when the collapse of the eastern castle wall was prevented and during the reconstruction work after a cave-in in Szentháromság square. Up-to-date information and news can be read concerning the major excavations and the most significant finds of the BHM on the archaeological homepage of the museum.

The decrease in field work does not mean that our archaeologists had much time on their hands. As the result of the tendency for decreasing numbers of excavations, the stress of archaeological work shifted from field work to documentation and museum and scientific study. The number of the completed archaeological documentations increased and we can even say that in this regard we are up to date. The number of the restored and conserved finds has not increased, particularly because of the failure of public procurement for the excavations on the M0 motorway due to the lack of resources. It could, however, be observed that the efficiency of our restoration lab has grown especially owing to new technology used in the conservation of metal objects. We were able to maintain the level of inventoring of objects at last year's levels. The

*Az Aquincumi Múzeum közreműködésével a 2010. év folyamán megjelent régészeti kiadványok
Publications that appeared in 2010 with the contribution of the Aquincum Museum*

feltárások eredményeit, illetve a régészeti gyűjteményeket több önálló kiadványunk mutatta be, amelyek mindegyike idegen nyelven is hozzáférhető. Megjelent az „Aquincumi füzetek” sorozat 16. kötete, az „Aquincumi Gyűjteményi Katalógus” sorozat ékszereket bemutató első kötete. A „Vindobona–Aquincum” című, a városi régészet problematikájával foglalkozó, 2009-ben rendezett bécsi ülészakáról megjelent kiadvány a BTM régészeti örökségvédelmi rendszerét mutatja be. Nagy várokozás előzte meg az „Aquincum. Ókori táj – Ókori város” kötetet (szerk.: Schweitzer F. – H. Kérdő K.), amely több munkatársunk közreműködésével a BTM Aquincumi Múzeuma és az MTA Földrajztudományi Intézetének együttműködésében valósult meg. A provinciális régészet hazai művelőinek és munkatársaink közreműködésével (a

number of documents and objects registered by traditional methods topped 4,000 this year, while the number of objects registered digitally was more than 120,000. The results of inventorying work over the past two years provide evidence that inventorying has moved irreversibly in the direction of applied computer technology.

The publication activity of the archaeological departments of the BHM remained within the same framework as in previous years. Four independent editions illustrate the results of the museum’s archaeological excavations and archaeological collections. Each of these editions has been published in foreign languages. The 16th volume of “Aquincumi füzetek” and the first volume of “Aquincumi Gyűjteményi Katalógus” on Jewelry has been edited and published. The edition entitled “Vindobona-Aquincum”, which represents material from the

Pytheas Kiadó gondozásában) megjelent a „Tituli Aquincenses”, forrásközlő kiadvány, amely az Aquincumi Múzeum páratlanul gazdag feliratos kőanyagát közli. Elsősorban ismeretterjesztő, turisztikai jelentősége van a „Római emlékek Budapesten” című, az „Aquincumi Zsebkönyvek” sorozatban megjelent kiadvány angol nyelvű kiadásának (Archaeolingua Kiadó), amely az aquincumi munkatársak magyar nyelvű anyagából készült. Emellett a BTM régész munkatársai 31 előzetes ásatási közlésben, 58 tanulmányban tették közzé kutatási eredményeiket. A BTM régészei 28 hazai és 9 külföldi konferencián vettek részt, ahol beszámoltak a szakmai közönségnek kutatásaiokról. Az Aquincumi Múzeumba látogató közönség 2010-ben is tájékozódhatott a legfrissebb ásatási eredményekről és a legújabban feltárt leletekről a múzeum hagyományos „Van új a föld alatt” című kiállításán, amelynek középpontjában ezúttal a főváros körüli M0 körgyűrű ásatási álltak.

Zsidi Paula

conference in Vienna on urban archaeology organized in 2009, describes the system of archaeological heritage protection found at the BHM. Great expectations preceded the edition of the volume “Aquincum. Ókori táj – Ókori város” (Aquincum. Antique landscape – Antique Town; Eds: F. Schweitzer and K. H. Kérdő), realized with the co-operation of several archaeologists from the museum and the Geographical Institute of the HAS. The “Tituli Aquincenses” (Pytheas Kiadó), a source edition of the uniquely rich inscriptions in the lapidary material of the Aquincum Museum represents a collaboration of Hungarian specialists in provincial Roman archaeology. The English version of “Római emlékek Budapesten” [Roman Monuments in Budapest] (Archaeolingua Kiadó) edited in the ‘Aquincumi Zsebkönyvek’ [Aquincum pocket book edition] series is primarily an educational edition for tourists. It was prepared from the Hungarian edition written by the archaeologists of the Aquincum Museum. In addition, archaeologists at the BHM published the results of their investigations in 31 preliminary excavations reports and 58 studies. They took part in 28 conferences in Hungary and 9 conferences abroad, where could give an account of their investigations to other archaeologists. In 2010, visitors to the Aquincum Museum learned about the latest excavation results and recently recovered finds in the by now traditional annual exhibition at the museum called “There’s always something new beneath the ground”, which is centered around excavations along the path of the M0 motorway encircling the capital city.

Paula Zsidi